

MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYATI ORGANLARINING HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASI BO`YICHA FAOLIYATI VA USHBU SOHAGA OID MUOMMOLAR, ULARNI BARTARAF ETISH YO`LLARI

*IIV Akademiyasi 309-guruh kursanti
Ergashev Mexroj Erkin o`g`li*

Annotatsiya: Ushbu maqolada Mahalliy davlat hokimiyati organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasidagi faoliyati, ularning ushu sohaga oid funksional vazifalari, majburiyatlari hamda ushbu sohani takomillashtirishga oid taklif, tavsiyalar, muommolar, ularni bartaraf etishda pragmatik yondashuv asosida so`z boradi.

Kalit so`zlar: Mahalliy, vazifalar, bartaraf etish, majburiyat, hokimiyat, xalq kengashi, sorovlar, taqdimnomalar, jarima, huquqbuzarlik

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ МЕСТНЫХ ОРГАНОВ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ВЛАСТИ ПО ПРЕДУПРЕЖДЕНИЮ ПРЕСТУПНОСТИ И ПРОБЛЕМЫ, СВЯЗАННЫЕ С ЭТОЙ СФЕРОЙ, ПУТИ ИХ ЛИКВИДАЦИИ

Аннотация: В статье рассмотрена деятельность органов местного самоуправления по профилактике правонарушений, их функциональные задачи и обязанности в этой сфере, а также предложения, рекомендации, проблемы, связанные с совершенствованием данной сферы, на основе прагматического подхода к их решению. устранение.

Ключевые слова: Местность, обязанности, устранение, обязательство, полномочия, народный совет, запросы, представления, штраф, правонарушение.

ACTIVITY OF LOCAL STATE AUTHORITY BODIES ON CRIME PREVENTION AND PROBLEMS RELATED TO THIS FIELD, WAYS TO ELIMINATE THEM

Abstract: This article deals with the activities of local government bodies in the prevention of crimes, their functional tasks and obligations in this field, as well as suggestions, recommendations, problems related to the improvement of this field, based on a pragmatic approach to their elimination.

Key words: Local, duties, elimination, obligation, authority, people's council, inquiries, submissions, fine, offense

Huquqbuzarliklar profilaktikasini amalga oshirishda mahalliy davlat hokimiyati organlarining vakolatlari, huquqbuzarliklarning oldini olish faoliyatini tashkil etish va takomillashtirishga oid nazariy va amaliy muammolar, ularning yechimlariga bag'ishlangan. Unda huquqbuzarliklar profilaktikasi amalga oshirishda mahalliy davlat hokimiyati organlari faoliyatini tashkil etish, takomillashtirishning asosiy yo'nalishlari yoritilgan. Mamlakatimizda fuqarolarning tinch va farovon hayot kechirishini ta'minlash, huquqbuzarliklarning barvaqt profilaktikasini amalga oshirish va jinoyatchilikka qarshi kurashish borasida Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev rahbarligida salmoqli ishlar amalga oshirilmoqda. Xususan profilaktika inspektorining ish faoliyatini samaradorligini oshirishga bag'ishlab chiqarilgan farmonlar, qarorlar va shular bilan bir qatorda Mahalliy davlat hokimiyati organlarining huquqbuzarliklarning oldini olishdagi faoliyati va o'rni ham kengaytirilib, rivojlantirilib borilmoqda. Kishilik jamiyati tarixan o'zgaruvchan hodisa Ayniqsa, oxirgi yuz yilliklar davomida insoniyat misli ko'rilmagan darajadagi tezkor taraqqiyot va rivojlanish bosqichini boshdan kechirmoqda. Fan-texnika taraqqiyoti, aholining huquqiy ongi va madaniyati, turmush darjasi, mehnat unumdorligi ortib bormoqda. Shu bilan birga, qashshoqlik, savodsizlik va ishsizlik darajasining pasayishi kutilganidek huquqbuzarliklar ko'lamining keskin pasayishiga olib kelmadi, balki ushbu soha vakillari ham taraqqiyot yutuqlaridan barcha qatori foydalana olishlar ma'lum bo'ldi. Bundan kelib chiqadiki, potentsial huquqbuzar bu o'z muammolarini, xususan, moddiy boyliklarga bo'lgan ehtiyojini boshqalar hisobiga xal etishni istaydigan odamgina emas. Bunday toifadagi shaxslar doirasining paydo bo'lishiga sabab bo'ladigan omillar ham afsuski juda ko'p.

Huquqbuzarliklar profilaktikasini quyidagi organ va muassasalar tashkil etadi:

- Vazirlar Maxkamasi
- Mahalliy davlat xokimiyati organlari
- Ichki ishlar organlari
- Prokuratura organlari
- Davlat xavfsizligi xizmati organlari
- Adliya organlari
- Davlat bojxona xizmati organlari
- Davlat soliq xizmati organlari
- Ta'limni davlat tomonidan boshqarish organlari va ta'lim muassasalari
- Davlat sog'liqni saqlash tizimini boshqarish organlari va sog'liqni saqlash muassasalari
- Mehnat va aholini ijtimoiy muhofaza qilish organlari
- O'zbekiston Respublikasi Ekologiya va tabiatni muhofaza qilish davlat qo'mitasi organlari

.Mahalliy davlat hokimiyati organlari (O'zbekiston Respublikasida) - joylardagi davlat boshqaruv idoralari. Ular mahalliy ahamiyatga molik hamma masalalarni o'z vakolatlari doirasida o'zlari hal etadilar, umumdavlat man- faatlarini shu hududda yashab turgan fuqarolarning manfaatlarini bilan uy- g'unlashtiradilar, yagona davlat hokimiyati organlarining tarkibiy bo'g'ini sifatida yuqori davlat organlari qarorlarining amalga oshirilishini ta'minlaydilar. O'zbekiston mustaqillikka erishgach, uzoq tarixiy tajribaga, milliy an'analarga tayangan holda ilg'or mamlakatlar tajribasidagi ijobiy tomonlarni o'rganib, o'z davlat idoralari tubdan qayta isloh qildi, Mahalliy davlat hokimiyati organlari hokimiyat organlari tizimini yaratdi. Mahalliy hokimiyat tizimini shakllantirish sohasida bir qator qonun va rasmiy hujjatlar qabul qilindi. Ular orasida O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (1992- yil, 8 dek.), "Mahalliy davlat hokimiyati to'g'risida"gi qonun (1993- yil, 2- sentabr)¹, "Xalq deputatlari viloyat, tuman, shahar kengashlariga saylovlar to'g'risida"gi qonun (1994- yil, 5- may) kabilar muhim o'rin egallaydi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 20- bobida Mahalliy davlat hokimiyati organlari hokimiyat organlari faoliyatining konstitutsiyaviy huquqiy asoslari o'z aksini topgan (99-104moddalar). Mazkur moddalarda Mahalliy davlat hokimiyati organlari hokimiyat organlari tizimi, mavqeyi, vazifalari, tuzilish tartibi konstitutsiyaviy darajada mustahkamlab qo'yilgan. Konstitutsiya mahalliy vakillik organlarining 2 bo'g'inli tizimi (ya'ni, tuman, shahar xalq deputatlari kengashlari- quyi bo'g'in; viloyatlar va Toshkent shahri xalq deputatlari kengashlari- yuqori bo'g'in)ni mustahkamladi va bu mahalliy davlat hokimiyati to'g'risidagi qonunda o'z ifodasini topdi. Mahalliy davlat hokimiyati organlari: ²

- qonuniyligni, huquqiy tartibotni va fuqarolarning xavfsizligini ta'minlash, hududlarni iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy rivojlantirish;
- mahalliy byudjetni shakllantirish va uni ijro etish, mahalliy soliqlar, yig'imlar belgilash, byudjetdan tashqari jamg'armalarni hosil qilish;
- mahalliy kommunal xo'jalikka rahbarlik qilish;
- atrof- muhitni muhofaza qilish;
- Fuqarolik holati aktlarini qayd etishni ta'minlash;
- normativ hujjatlarni qabul qilish hamda O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi va qonunlariga zid kelmaydigan boshqa vakolatlarni amalga oshiradi.

Mahalliy davlat hokimiyati organlari O'zbekiston Respublikasi qonunlari, Prezident farmonlarini, davlat hokimiyati yuqori organlarining qarorlarini amalga oshiradi, xalq deputatlari quyi kengashlari faoliyatiga rahbarlik qiladi, respublika va mahalliy hokimiyatga molik masalalarni muhokama qilishda qatnashadi.

¹ "Mahalliy davlat hokimiyati to'g'risida"gi qonun (1993- yil, 2- sentabr)

² Mahalliy davlat hokimiyati to'g'risida"gi qonun (1993- yil, 2- sentabr)

Mahalliy davlat hokimiyati organlari hokimiyat organlari 2 ga bo'linadi: mahalliy vakillik organlari va mahalliy ijroiya organlari. Mahalliy vakillik organlari o'z faoliyatini kollegiallik asosida olib boradi. Mahalliy kengash ishining asosiy tashkiliy huquqiy shakli sessiya hisoblanadi. Mahalliy vakillik organlarining hamma bo'g'inlari saylov yo'li bilan tashkil qilinadi. Qonun vakillik organlariga har tomonlama bilimga, tajribaga ega, keng, mustaqil fikrlovchi shaxslarning saylanishini va bu organlar ishchan bo'lishini nazarda tutadi. 1994- yil 25 dekabrda va 1999- yil 5 dekabrda O'zbekistondagi mahalliy hokimiyat organlariga saylovlar o'tkazildi. Mahalliy ijroiya organlari- hokimiyatlarga viloyat, tuman va shahar hokimlari boshchilik qiladi va u yakkaboshchilik prinsipi asosida ish olib boradi.

Mahalliy davlat hokimiyati organlarining huquqbuzarliklarni oldini olish faoliyatiga aloqadorligi:

Mahalliy davlat hokimiyati organlari 2014 yil 14- mayda qabul qilingan "Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risida"gi qonunning 8-moddasida ko'rsatib o'tilgan va quyidagicha keltirilgan :³

- Huquqbuzarliklar profilaktikasi doir davlat dasturlarini ishlab chiqish va amalga oshirishda ishtirok etadi;
- Huquqbuzarliklar profilaktikasiga doir hududiy dasturlarni ishlab chiqadi, tasdiqlaydi va amalga oshiradi;
- Aholini ijtimoiy muxofaza qilinishini ta'minlashga, qonunchilik va huquq-tartibotni, fuqarolarning huquqlari va erkinliklarini himoya qilinishini ta'minlashga qaratilgan chora- tadbirlarni ko'radi;
- Tegishli hududa huquqbuzarliklar profilaktikasini bevosita amalga oshiruvchi va unda ishtirok etuvchi organlar hamda mussasalarning o'zaro hamkorligini ta'minlaydi;
- Mahalliy davlat hokimiyati organlari qonun hujjatlariga muvofiq boshqa vakolatlarni ham amalga oshirishi mumkin.

Ushbu qonundan tashqari ushbu organlarni huquqbuzarliklarni oldini olishga aloqadorligini O'zbekiston Respublikasi Ma'muriy javobgarlik kodeksida keltirib otilganligidan ham ko'rsak bo'ladi ya'ni unda quyidagicha keltirib o'tilgan: - Mahalliy davlat hokimiyati organlari O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga, Qoraqalpog'iston Respublikasi hududida esa Qoraqalpog'iston Respublikasi Konstitutsiyasiga ham muvofiq qonuniylik, huquq- tartibot va fuqarolar xavfsizligini ta'min etib borib, o'z hududlarida barcha davlat organlari va jamoat birlashmalarining ma'muriy huquqbuzarliklarning oldini olish borasidagi ishlarini muvofiqlashtirib turadilar, ichki ishlar organlari, voyaga yetmaganlar ishlari bo'yicha idoralararo

³ O'zbekiston Respublikasi "Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risida"gi qonun 2014 yil 14-may

komissiyalar hamda ularga hisobdor ma'muriy huquqbuzarlik bilan kurash olib boruvchi boshqa organlar faoliyatiga rahbarlik qiladilar.

Mahalliy davlat hokimiyati organlari viloyatlar, tumanlar, va shaharlardagi (tumanga bo'ysunadigan shaharlar, shuningdek shaharlar tarkibiga kiruvchi tumanlardan tashqari) davlat hokimiyatining vakillik organllari(xalq deputatlar kengashi) va hokimlardan iboratdir.⁴

Mahalliy davlat hokimiyati organlari O'zbekiston respublikasi Konstitutsiyasining "Mahalliy davlat hokimiyati asoslari" deb nomlangan XXI bob hamda O'zbekiston respublikasining 1993- yil 2- sentabr kuni qabul qilingan "Mahalliy davlat hokimiyati to'g'risida"⁵gi qonunda keltirilgan vakolatlariga asoslanib, huquqbuzarlilar profilaktikasiga doir davlat dasturlarini ishlab chiqish va amalga oshirishda ishtirok etadi. Bu borada ular huquqbuzarlilar profilaktikasiga doir davlat dasturlari bo'yicha taklif va tavsiyalar berish yoki huquqbuzarlilar profilaktikasiga doir davlat dasturlarining loyihalarini taqdim etish, shuningdek huquqbuzarlilar profilaktikasiga doir davlat dasturlarini Vazirlar Mahkamasi majlisida ko'rib chiqilishida qatnashish orqali ishtirok etishlari mumkin.

Mahalliy davlat hokimiyati organlari qonun hujjatlarida belgilangan vakolati doirasida o'zi faoliyat yuritayotgan ma'muriy hududdagi kriminogen vaziyat hamda jinoyatchilikning sabab va sharoitlari tahlilidan kelib chiqib yoki ma'muriy hududda faoliyat olib borayotgan huquqbuzarliklar profilaktikasini bevosita amalga oshiruvchi organ va muasssalar , shuningdek prokuratura organlari huzurida tuzilgan huquqbuzarlilar profilaktikasi bo'yicha muvofiqlashtiruvchi kengashlarning taklif va tavsiya yoxud taqdim etgan huquqbuzarliklar profilaktikasiga doir hududiy dastur loyihasiga asoslanib , shu bilan birga, huquqbuzarlilar profilaktikasi yuzasidan tasdiqlangan davlat dasturlari ijrosini ta'minlash maqsadida huquqbuzarlilar profilaktikasiga doir hududiy davlat dasturlarni ishlab chiqadi, tasdiqlaydi va amlga oshirishini ta'minlaydi.

Mahalliy davlat hokimiyati organlari huquqbuzarliklar profilaktikasi yuzasidan tasdiqlangan davlat dasturlarining ijrosini ta'minlash jarayonida hududiy dasturlarni viloyat, tuman, shahar kesimida yuqoridan quyiga bo'ysunuvchi shaklda ishlab chiqadilar, tasdiqlaydilar va amalga oshiradilar.

Mahalliy davlat hokimiyati organlari "Mahalliy davlat hokimiyati organlari to'g'risida" gi qonunning 24 va 25- moddalarida belgilangan vakolatga asoslanib aholining ijtimoiy muhofaza qilinishini ta'minlashga, qonuniylik va huquq tartibotni, fuqarolarning huquqlari va erkinkliklari himoya qilinishini ta'minlashga qaratilgan chora-tadbirlar ko'radi. Shuningdek, jamoat tartibiga rioya etilishi va jinoyatchilikka

⁴ O'zbekiston Respublikasi "Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risida"gi qonun 2014 yil 14-may

⁵ O'zbekiston Respublikasining 1993 yil 2 sentabr kuni qabul qilingan "Mahalliy davlat hokimiyati to'g'risida"gi qonun

qarshi kurash, fuqarolarning xavfsizligini ta'minlash, ularning huquqlarini himoya qilish va salomatligini muhofaza etish bilan bog'liq chora- tadbirlar ko'radi, tabiiy ofatlar, epidemiyalar va boshqa favqulotda hollarda tegishli ishlarni tashkil etadi.

O'zbekiston Respublikasi davlat mustaqilligiga erishgandan so'ng, milliy, tarixiy an'analarimiz, qadriyatlarimizga asoslanib, mahalliy davlat hokimiyatining o'ziga xos modeli yaratildi.

Mahalliy davlat hokimiyatiga oid vazifalarni bajarish uchun hokimlar huzurida ijroiya aparati tuzildi. Bu apparat ilgari xalq deputatlari mahalliy kengashlari va ijroiya qo'mitalari bajarib kelgan vazifalarni o'z zimmasiga oldi. Shu bilan birga, respublika va mahalliy darajadagi boshqaruv organlarning vazifalari aniqchegaralab qo'yildi.

Xulosa qiladigan bo'lsak, mazkur ilmiy maqolada mahalliy davlat xokimiyati organlarining profilaktika sohasidagi faoliyatini takomillashtirish bo'yicha mavjud kamchilik va muammolar shuningdek, ularni bartaraf etish uchun tegishli taklif va tavsiyalarni ishlab chiqishimizdan oldin, avvalo profilaktika inspektorlari hamda Mahalliy davlat hokimiyati organlari o'rtasidagi hamkorlikni takomillashtirish bo'yicha bugungi kunda sud huquq tizimida amalga oshirilayotgan islohotlarni yanada takomillashtirib, ularning vazifalari va majburiyatlarini aniq belgilab berilsa ko'zlagan maqsadga yetamiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning "Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini taminlash – Yurt taraqqiyoti va xalq faravonligini garovi" // TOSHKENT "O'ZBEKISTON"-2017
2. Shavkat Mirziyoev "Buyuk kelajagimizni mart va oily janob xalqimiz bilan birga quramiz". T. 2017y
3. Shavkat Mirziyoev "Ichki ishlar organlari faoliyati, tizimda mavjud muammo va kamchiliklar, istiqboldagi vazifalar"ga bag'ishlangan yig'ilishdagi ma'ruzasi. 2017 yil 9 fevral.
4. Shavkat Mirziyoev. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. T. 2017 yil.
5. Sh.Mirziyoev. "Inson manfaatlarini taminlash uchun avvalo uning huquq va erkinliklarini ishonchli himoya qilinmog'i zarur"-2017yil 9 fevraldagi selektor yig'ilish ma'ruzasi
6. Sh. Mirziyoev. O'zbekiston Respublikasini Konstitutsiyasi qabul qilinganligining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanala marosimdagi ma'ruzasi. 2016 yil 7 dekabr
7. Sh. Mirziyoev. Tanqidiy taxlil, qat'iy tartib intizom va shaxsiy javobgarlik har bir raxbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi lozim. T. 2017 y II. Qonun va normativ huquqiy hujjatlar.

8. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi -T 2021

9. O'zbekiston Respublikasining 1993-yil 2-sentyabrdagi "Mahalliy davlat hokimiyati to'g'risida"gi qonuni

10. O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi Kodeksi. Rasmiy nashr. – T.: O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi, 2021.

11. O'zbekiston Respublikasining 2014 yil 14 maydagi "Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risida"gi qonuni.

12. O'zbekiston Respublikasining 2016 yil 16 sentabrdagi "Ichki ishlar organlari to'g'risida"gi qonuni.

13. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi "2017-2021yillarda O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha "Haraktlar strategiyasi" to'g'risida"gi 4947-sonli farmoni.

14. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 10 apreldagi "Ichki ishlar organlarining faoliyati samaradorligini tubdan oshirish, jamoat tartibini, fuqarolar huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini ishonchli himoya qilishni ta'minlashda ularning mas'uliyatini kuchaytirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5005-sonli Farmoni

15. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 26 martdagi "Jamoat xavfsizligini ta'minlash va jinoyatchilikka qarshi kurashish sohasida ichki ishlar organlari faoliyatini sifat jihatdan yangi bosqichga ko'tarish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6196 son Farmoni.

16. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 14- martdagi "Huquqbuzarliklar profilaktikasi va jinoyatchilikka qarshi kurashish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-2833-son qarori.

2.10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ichki ishlar organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasi bo'linmalari faoliyatini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2017 yil 18 apreldagi PQ-2896-sonli qarori.

17. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 2 apreldagi "Ichki ishlar organlarining jamoat xavfsizligini ta'minlash va jinoyatchilikka qarshi kurashish sohasidagi faoliyatini yanada takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha tashkiliy chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-5050-sonli qarori.

18. O'zbekiston Respublikasi IIVning 151-sonli "Ichki ishlar organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasi bo'linmalari faoliyatini tashkil etish tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida"gi 2017 yil 12 iyul buyrug'i.

19. O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi, Sog'liqni saqlash vazirligi, Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, Xalq ta'limi vazirligining 2014-yil 4-noyabrda qabul qilingan «Huquqbuzarliklar faktlari hamda huquqbuzarliklar bilan bog'liq boshqa holatlar haqida ichki ishlar organlariga xabar qilish tartibi to'g'risidagi yo'riqnomani tasdiqlash haqida"gi 36/18/49/56-sonli qo'shma qarori